

2. Шевчук Вас. Терновий світ: Роман / Василь Шевчук. – К.: Радянський письменник, 1986. – 575 с.
3. Дзюба І. Тарас Шевченко: Життя і творчість / Іван Дзюба. – К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. – 702 с.
4. Шевченко Т. Г. Біографія / В. С. Бородін, Є. П. Кирилюк, В. Л. Смілянська, Є. С. Шабліовський, В. Є. Шубравський / Відп. ред. Є. П. Кирилюк. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.

УДК 821.161.2-311.3 (09)

ПРОВОКАЦІЙНИЙ ДИСКУРС ЯК ОСНОВА АВТОРСЬКОЇ ВЕРСІЇ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ У РОМАНІ Т. ЛИТОВЧЕНКА “ПОМСТИТИСЯ ІМПЕРАТОРУ”

Разживін В. М., к. філол. н., доцент

Донбаський державний педагогічний університет

Статтю присвячено дослідженню історичної прози. У ній зроблено спробу проаналізувати твір сучасного українського письменника Т. Литовченка “Помститися імператору” як роман-провокацію в контексті альтернативного історичного мислення.

Ключові слова: історична проза, роман, провокація, альтернативна історія, авторська версія.

Разживин В. Н. ПРОВОКАЦИОННЫЙ ДИСКУРС КАК ОСНОВА АВТОРСКОЙ ВЕРСИИ ИСТОРИЧЕСКИХ СОБЫТИЙ В РОМАНЕ Т. ЛИТОВЧЕНКО “ОТОМСТИТЬ ИМПЕРАТОРУ” / Донбасский государственный педагогический университет, Украина.

Статья посвящена исследованию исторической прозы. В ней осуществлена попытка анализа сочинения современного украинского писателя Т. Литовченко “Отомстить императору” как романа-провокации в контексте альтернативного исторического мышления.

Ключевые слова: историческая проза, роман, провокация, альтернативная история, авторская версия.

Razhivin V. N. THE PROVOCATIVE DISCOURSE AS BASIC OF AUTHOR'S VERSION OF HISTORICAL EVENTS IN THE NOVEL “TAKE VERGEANCE ON EMPEROR” BY T. LITOVCHENKO / Donbass State Pedagogical University, Ukraine.

The article is devoted to the historical prose. The attempt of analysis of writing of Ukrainian writer T. Litovchenko “Take vengeance on emperor” as a novel-provocation in context of alternative historical thinking is realized.

Key words: historical prose, novel, provocation, alternative story, autor's version.

У вітчизняній літературі твори історичної тематики завжди посідали чільні позиції і за кількісними показниками, і за відгуками літературознавців-критиків, і за популярністю серед читачів. Відносно затишшя наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття, здається, успішно минулося, й сьогодні можна говорити про відновлення частково втрачених позицій. Сучасна українська історична проза – явище багатоліке й різноманітне за своєю сутністю. Поряд із класичними історичними творами, закоріненими в архітектоніку вальтерскоттівського роману (за приклад може слугувати роман Юрія Сороки “Іван Богун”, у якому письменник звертається до моделювання образу відомого сподвижника Богдана Хмельницького) чи хронікально-документальними (повісті М. Андрусяка “Студені милі”, “Ув’язнена скрипка”, “Криваві роси сорокових”, “Грані болю”, “Брати грому” та книжка оповідань “Біла душа”, що інтерпретують тему українських національно-визвольних змагань 40-50-х років під проводом ОУН-УПА), все частіше фіксують появу нових, у яких спостерігаємо тенденцію до переосмислення традиції, намагання вийти за усталені рамки жанру. Зокрема, в цьому напрямку розвивається так звана історична альтернатива – література, що знаходиться на межі між історичним реалізмом та фантастикою. Альтернативна історія або історична альтернатива в літературі – це можливий сценарій історичного розвитку минулого та мистецький жанр, зокрема жанр наукової фантастики, що на основі історичних фактів вивчає можливі сценарії історичного розвитку

(найбільш відомий з українських авторів-альтернативників В. Кожелянко, автор роману “Дефіляда в Москві”, також знані читачами і твори А. Валентинова, О. Ірванця, П. Станіславського). Саме в цьому контексті, на нашу думку, варто розглядати й роман відомого письменника-фантаста Т. Литовченка “Помститися імператору”, що минулого року вийшов друком у харківському видавництві “Фоліо”. На жаль, відповідно до сучасних життєвих реалій, твори, що розраховані на масового читача, здебільшого знаходяться на маргінесі дослідницьких пошуків науковців-літературознавців. Така ж доля очікувала й на цей роман. Три невеликих відгуки-рецензії О. Драндара, В. Кривоноса, Н. Лапіної та відповіді на один з них самого автора – це власне й весь літературно-критичний доробок, що супроводжував його появу. Рецензенти значну увагу приділили архітектоніці, сюжету, поетиці твору, проблемі відповідності чи невідповідності зазначеному жанру, особливостям нарації, однак домінуючий провокаційний дискурс роману, на якому постійно акцентує автор, лишається поза межами їхніх інтересів. У своїй розвідці, опираючись на авторський задум, маємо за мету висвітлити саме це питання.

Загалом шлях роману до читача був досить складним. Як зауважує письменник, його творче життя склалося так, що дипломований роман “Помститися імператору” не хотів видавати ніхто, зокрема й “Фоліо”. Лише після того, як наступний історичний твір “Орлі, син Орлика” вийшов друком у серії “Історія України в романах”, керівництво “Фоліо” звернулося до Т. Литовченка з проханням надіслати “щось іще такого”, аби “вкинути” терміново в серію. За свідченням письменника, роман був виданий настільки швидко, що в книзі навіть забули розмістити рекламу “Коронації слова”! Хоча в анналах конкурсу відомості про диплом 2005-го року, безумовно, є. На нашу думку, у тому, що так склалася доля роману, є й позитивний бік. Адже він більш філософічний, написаний складніше, ніж роман “Орлі, син Орлика”. І хто знає, як би сприйняв його читач до появи іншого твору письменника?

Роман написано у відносно новому для української літератури жанрі криптоісторії, який полягає в художньому висвітленні та поясненні невідомих причин, що призвели до відомих історичних подій. У світовій літературі цей жанр давно знааний. Власне першим автором таких творів був ще Дюма-батько, недарма саме його влучний вислів про власну творчість Т. Литовченко взяв за епіграф. Від початку роботи над твором автор уявляв його як псевдоісторичний роман-провокацію, лише перед друком і за узгодженням з редакцією змінивши визначення жанру на більш звичну для читача жанрову дефініцію – авантюрно-історичний роман. На наш погляд, провокаційний дискурс як основу авторської версії модельованих подій можна розглядати у двох площинах: змісту, де він дійсно відіграє домінуючу роль, і форми, де він менш помітний, але також присутній.

Фабулу твору складає досить банальна історія про те, як двоє друзів, закохавшись в одну дівчину, стали запеклими ворогами, причому один із них по її смерті одержимий ідеєю помсти, що й стала головним мотивом твору, переслідує іншого до кінця його життя. Тривіальність інтерпретованих подій зрозуміла навіть для пересічного читача, бо й він легко відшукає аналогію зі всесвітньовідомим романом О. Дюма-батька “Граф Монте-Крісто”. Додамо ще кілька алюзій: підступність товариша, яка призводить до втрати головним героєм Степаном Раковичем всього того, що складало сенс його життя (кохана, батько, маєток); мудрий наставник, що наділяє його незліченним багатством; наклеп супротивника, що робить його зрадником в очах колишніх товаришів, і тотожність творів стає незаперечною. Напевне про роман Т. Литовченка не варто було б багато говорити, якби автор обмежився лише цим. Однак, у тому то й справа, що письменник зумів вписати цю історію в контекст відомих подій XVIII століття, насичив її філософськими роздумами про “вплив руйнівної пристрасті на саму людину” [3], перетворивши звичну оповідь про любовний трикутник на розповідь про двобій людини та імперії.

Взагалі, варто зазначити, що письменнику притаманна схильність, принаймні в романі “Помститися імператору”, до всебічного використання ремінісценцій та алюзій, тому з перших сторінок твору читача не полишає відчуття повернення до вже прочитаного. Окрім вже згаданого О. Дюма досить часто звертається Т. Литовченко до творчості М. Гоголя. Фіксуємо лише те, що зразу впадає в око. Неочікуваний приїзд молодого юнака-студента на вакації з Києва до рідних Прилук, негостинна зустріч у батьковому домі, за влучним спостереженням В. Кривоноса, викликають асоціації з гоголівським “Тарасом Бульбою” [2], а, можливо, й з

“Вієм”. Закоханість бідного козака Івана Богдановича в заможну панянку легко накладається на історію любові Андрія Бульби до шляхетної польки. У стосунках Степана Раковича та єврея Мошки (особливо на початку твору) вгадується ставлення Тараса Бульби до жида Янкеля. Смертельна ворожнеча головних героїв роману співставна з конфліктом “Страшної помсти”. Ось і перша авторська провокація. Мимоволі виникає поверхова думка про замах на святе – намагання переписати М. Гоголя. Однак подальший розвиток подій призводить до глибшого розуміння авторської позиції. Т. Литовченко не переписує класика, він радше полемізує з ним, за авторським висловом, “розвертаючи на свій манер гоголівський сюжет” [з особистого листування з письменником – *В.Р.*]. Якщо для М. Гоголя його Диканька – це щось ідеалізоване, міфічне, вічне, що існує поза часом і простором, то сучасний письменник лише відштовхується від неї. Лубкові картини українського раю модельовано в романі лише на початку, а потім рай гине знищений, спалюваний і згвалтований московськими вояками.

Чи не найпровокаційнішою виглядає розроблена автором “Помститися імператору” художня версія українського походження відомого авантюриста графа Сен-Жермена. Треба чесно зазначити, що ця авторська інтерпретація не має міцного історичного підґрунтя й базується лише на збігові прізвищ: головного героя твору Степана Раковича й угорського графа Ракоці Трансильванського, за сина якого Сен-Жермен себе видавав. Важко визначити, наскільки прийнятною вона виглядає для поціновувачів вітчизняної історичної прози, адже загальновідомим є факт, що походження графа-авантюриста, його справжнє ім’я та дата народження невідомі. Постає питання, чому б до різних панівних версій (син португальського короля, єврей, француз, угорець, іспанець, росіянин) не додати й український варіант? З одного боку, напевне, така ідея багатьом видаватиметься занадто екзотичною, оскільки вона не підтверджена історичним фактажем, а з іншого, сприйняв же наш читач версію про українське походження Кульчицького – героя Відня, змодельовану в однойменному романі І. Филипчика [5]. На шляху поступу відвоювання українцями права на власне бачення історії часто український слід ввижається навіть там, де його однозначно не було й не могло бути. Все було б добре, якби не один пікантний нюанс, суттєве зауваження, що може збурити суспільну думку, власне той провокаційний дискурс, про який і йдеться. Щоб зрозуміти його сутність, варто ретельніше звернутися до особистості графа. Сен-Жермен був не лише відомим цілому світу авантюристом. За ним закріпилася також слава бездоганного знавця багатьох європейських і східних мов, вдалого дипломата, невтомного мандрівника, неперевершеного алхіміка, засновника власної окультної школи і, що для нас є істотним, керівника масонських товариств. У свідомості пересічного українського читача масони миттєво асоціюються з “жидомасонами”. Довести, хай навіть лише на художньому рівні, належність до нашої нації всесвітньознаної історичної особи, що може бути кращим, а от встановити українське коріння чи не найвідомішого єврея епохи Просвітництва? Враховуючи аж занадто складні стосунки євреїв та українців, вочевидь, що такий авторський хід має провокаційний характер.

Неначе художньо інтерпретуючи відомий вислів, що кожна велика справа починається з приватного інтересу, в основу ідеї помсти письменник поклав особисту образу. Головний герой Степан Ракович прагне помститися колишньому товаришу за знівечене власне життя, за втрачене кохання, а потім і за батька, що загинув від тортур. Він не хоче жити, воліє краще померти, але бажає, щоб разом з ним загинув і його смертельний ворог Іван Богданович. Батьків повірений Мошка вивозить пораненого під час Полтавської битви юнака до Європи. “Там, змагаючись між життям і зневірою, Степан зрештою робить жахливий, але єдино вірний за таких обставин вибір: я житиму, щоби мстити” [2]. Ідея помсти стає надалі його провідною думкою, лейтмотивом його буття, невичерпним джерелом, звідки він черпає натхнення й бажання жити. Мошка, який насправді є знавцем таємничого вчення кабали Моше бен-Берко бен-Шмулем, переконує головного героя, що його особистий ворог не Іван, а російський імператор Петро І. Чому саме він? “Це що, імператор намовив Івана Богдановича, друга головного героя, закохатися в ту ж дівчину, що і Степан? Хіба це імператор напоумив Івана показачитися, а тоді співпрацювати з москалями на ниві упокорення місцевого населення? Мабуть, це Іван Богданович сам у всьому винен, чи не так? Це ж він не впорався із почуттями: з заздрістю, з нерозділеним коханням, а ніякий не імператор” [2]. Відповідь на це питання Т. Литовченко приховано подає у книзі, а більш конкретно в коментарях на рецензію О. Драндара. Помираючи, старий Мошка намагався довести до свого учня Степана (майбутнього графа Сен-Жермена) таку думку: “Російську імперію потрібно спочатку

перемогти духовно, для цього потрібно стати на особистий двобій з наймогутнішою людиною в імперії – себто, з імператором Петром. Перемігши наймогутнішу людину (імператора), можна перемагати вже імперію в цілому – силою зброї” [1]. Тут з автором варто було б, дійсно, посперечатися. Адже в романі цей епізод подано дещо інакше: “Московська імперія має зазнати поразки не на полі битви, а на інших теренах...” [4, с. 153]. Нам здається, що це радше позиція не українця Степана, а його вчителя єврея Моше. Як людина далекоглядна й передбачлива, що підтверджено неодноразово змістом твору, ребе прагне, щоб посіяне ним не пропало даремно. Він прекрасно розуміє, що Ракович ніколи не відмовиться від помсти, а це не надасть йому можливості досягти тих вершин знання, які дозволяють керувати світом. Звідси й бажання спрямувати його енергію на більш значну справу, ніж помста особистому кривднику. Моше здатний бачити майбутнє й відчуває, що імперія не загине, але, на жаль, помста імператору – це і є той максимум, якого здатний досягти його учень. Урвавши династію Романових (знову провокація, але дещо слабша, ніж інші – а цар-то не справжній, його підмінили), Степан поквитався зі своїм могутнім опонентом і здобув духовну перемогу над імперією. І не він винен, що Україна виявилася неспроможною вирішити друге завдання. Розмова з Григорієм Орликом яскраво свідчить, що не готова країна до збройної боротьби: “Чи добра пам'ять переважить солодке забуття рабства? Що обиратимуть люди: небезпеку боротьби за визволення – чи добрі імперські закони, котрі завтра можуть змінитися законами поганями? Господар лише розвів руками” [4, с. 183]. Сен-Жермен усе ж здійснив спробу виторгувати майбутню незалежність України в Катерини, а потім планував здійснити це за допомогою Наполеона – не вийшло.

Власне цей двобій, ідея всепожираючої помсти, імплантована з французького роману, на думку критиків, чи не найсильніше й чи не найслабше місце у творі. Найсильніше, бо, як влучно зазначає В. Кривоніс, “історія помсти безвинно скривджених – то справді історія на всі часи, а епічний замах тої помсти викликає здивування і повагу до хитромудрого героя” [2]. Найслабше, бо “його помста виявилася, м'яко кажучи, недостатньо переконливою. Можливо, і справді, з 1762 року в Російській імперії царювали вже не Романови, а Голштин-Готторпська династія, але хіба саме династія Романових була ворогом України, і у підсумку, особистим ворогом бідолашного Степана? І чи не від держави Росії були всі біди України і українців? Кому ж помстився Степан? Головний його ворог – Російська імперія внаслідок такої помсти аж ніяк не постраждала. І розпутна дівка Софія-Фредеріка, хоч так і залишилася розпутною, але стала Катериною II, яку історики назвали Великою, тому що при неї Російська імперія ще більш зміцніла, а ще й остаточно зруйнувала залишки української козацької державності” [1]. Ми вважаємо, що більш прийнятним є перший варіант, бо письменник довів історію помсти до логічного кінця й проти істини не надто нагрів. Звичайно, автор міг би хоча б формально надати повну перемогу своєму герою. Але ж тоді або супротивника варто було б обирати іншого, або ж відверто переписати результати історичних подій. Вочевидь, що й мова б йшла не про криптоісторію, а про альтернативну літературу.

До речі, про криптоісторію: Т. Литовченко досить скрупульозно підходить до вписування власної версії в історичний контекст, про що свідчить й хронологічна таблиця подана в кінці твору. Тих епізодів, де автор подає своє бачення причин відомих подій, у романі не так і багато. Якщо відкинути ідею ототожнення головного героя твору і графа Сен-Жермена, про що йшлося вище, то залишається зустріч відомого авантюриста з Григорієм Орликом (історично не зафіксована, але чому б їй і не відбутися: мешкали в Парижі в один час, обидва мали успіх як дипломати-розвідники, а таких людей, зазвичай, тягне одне до одного); прохання Єлизавети Петрівни підшукати наречену для сина (хороший авторський хід, але, здається, ніде раніше не згадуваний, а отже й малоімовірний); участь у підготовці державного перевороту, що дозволив Катерині II зійти на трон (легенда відома давно й походить від мемуарів барона Глейхена); присутність графа на весіллі Орлика теж цілком ймовірна. Інша річ, що першопричину всіх цих подій автор тлумачить як бажання особистої помсти й звільнення Української козацької держави з-під влади Російської імперії.

Якби ж то авторські провокації на тому й скінчилися, але ж у творі їх ще залишилося достатньо. Треба б згадати поданий у романі опис козацького повстання, а саме дрібний епізод Визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького. Він загалом лежить поза межами історичних реалій, зображених у творі, але привертає увагу читача, оскільки поданий дуже своєрідно чи навіть однобічно. Роль оповідача виконує єврей Мошка, а

розповідь його зводиться до моделювання картини тотального нищення єврейського містечка та його мешканців козачим загonom. Загалом Т. Литовченко не відступає від історичної правди, бо давно відомим є факт, що під час цих подій загинуло в кілька разів більше євреїв, ніж поляків. Однак важко й уявити, скільки гарячого приску за комірці вишиванок свідомих українців насипав ним автор. У цьому контексті наскрізь провокаційним виглядає й органічно вмонтоване у зміст розмови графа Сен-Жермена та Григорія Орлика повідомлення про те, що його мати, донька полковника Герцика, походила з родини євреїв, що стали вихрестами, тобто прийняли християнство. На наш погляд, тут автор не дотиснув ситуацію до кінця, оминувши той факт, що власне й всесвітньовідомий Пилип Орлик, творець першої української конституції, належав до литовської шляхти чеського походження.

Що ж до форми твору, то вона теж провокаційно незвична. Автор, неначе свідомо порушуючи неписані канони, вводить у текст додаткового наратора, безпосереднього учасника модельованих подій. З огляду на те, що перед нами роман на історичну тематику, його поява небажана, оскільки таким чином письменник свідомо порушує золоте правило об'єктивності викладу. Обрана форма оповіді, дозволяє Т. Литовченку сформувати специфічну структуру роману, що по суті є розповіддю магістра масонського ордену Сен-Жермена про окремі епізоди свого життя, якою він ділиться зі своїм молодим учнем. З одного боку, це дозволяє автору уникати антикварної деталізації, не навантажувати читача зайвими подробицями, які не мають суттєвого впливу на перебіг подій, з іншого, фрагментарний виклад порушує органічну єдність твору, бо, щоб пов'язати окремі епізоди та зумовити появу нових, письменник змушений зловживати діалогічним мовленням. Здається, найближче до розуміння авторської позиції наблизився у своїй рецензії В. Кривоніс: "Перед нами – не історичний роман *as is*, перед нами – сповідь графа Голгофи. Людини, що розп'яла сама себе в ім'я помсти" [2].

Провокаційний дискурс, заданий письменником, вплинув і на образну систему роману. Зокрема, головних героїв змодельовано всупереч традиціям. Так постать Івана Богдановича заперечує, встановлену радянською історичною літературою ідеологему, відповідно до якої козак-бідняк мав обов'язково бути позитивним героєм, захисником знедолених, простого люду й громади. Інший персонаж Степан Ракович аж ніяк не вкладається в канонізовану сучасною літературою амплуа українця-патріота. Він не виступає з палкими, пафосними промовами, не твердить повсякчас про свою любов до Вітчизни. Він діє, та й то лише тоді, коли за допомогою вчителя переконується, що боротьба з Російською імперією, то вища мета його життя. Здається, що герої-антагоністи – два кінці однієї підкови. Їх вчинками, особливо на початку твору, керує лише особистий інтерес, марнославство. Обидва прагнуть кохання, визнання, багатства. Протягом значного часу читач навіть сумнівається, хто ж із них і є Сен-Жермен.

У своїй розвідці ми свідомо уникаємо суперечки про те, який з епізодів роману виписаний автором гірше, а який – краще чи яка сцена виглядає більш переконливою. Оскільки перед нами твір, що апріорі співвідноситься з масовою літературою, то це не надто важливо, бо жоден з них не позбавлений окремих недоліків. Набагато цікавішим, на наш погляд, є те, що виокремлює його з-поміж інших, близьких за жанром і за тематикою. Це, безумовно, письменницьке вміння (талант!) зберігати інтригу, підтримувати зацікавленість читача до кінця твору; оригінальна, ніким раніше не продукована версія трактування історичних подій; насиченість тексту актуальними проблемами: життя і смерті, помсти і людського щастя, віри і Бога тощо; окремі авторські роздуми, що звучать на рівні серйозних філософських сентенцій: "...якщо дуже палко бажаєш померти – помри негайно! Бо варто лише забаритись, і палке бажання спалить тебе ізсередини, а потому все життя ходитимеш чорною обвугленою головешкою, будеш ні тим, ані сим, ні мертвим, ні живим, а так – бозна-чим" [4, с. 111].

Отже, саме провокаційний дискурс лежить в основі моделювання історичних подій у романі Т. Литовченка "Помститися імператору". У творі письменник розширює межі вже апробованого вітчизняною літературою жанру криптоісторії, надаючи йому нових відтінків. Інша справа, наскільки підготовленим до такого сприйняття роману виявиться його читач? Чи зможе він осягнути масштабність авторського задуму? Чи зрозуміє, що наша історія не настільки проста, як декому видається? Чи є цей роман винятком чи автор і надалі продовжить працювати в тому ж ракурсі? Відповідь не забариться, адже нещодавно вийшов з друку новий роман Т. Литовченка "Кинджал проти шаблі". Письменник обіцяє й надалі продовжувати серію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драндар О. Помститися по-українськи [Електронний ресурс] / Олександр Драндар. – Режим доступу: <http://avtura.com.ua/review/947/>
2. Кривоніс В. Сповідь графа Голгофи [Електронний ресурс] / Віталій Кривоніс. – Режим доступу: <http://knyhobachennia.com/?category=3&article=598>
3. Лапіна Н. Помститися імператору чи перемогти імперію? [Електронний ресурс] / Наталя Лапіна. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2011/12/05/071836.html>
4. Литовченко Т. Помститися імператору: роман / Тимур Литовченко. – Харків: Фоліо, 2011. – 251 с.
5. Филипчак І. Кульчицький – герой Відня / Іван Филипчак. – Львів: Слово, 1991. – 240 с.

УДК 050(477):821.161.2.09-1

ПОЕТИЧНЕ СЛОВО І. КОЛОСА НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ “ПРОБОЄМ”

Роль Л. В., аспірант

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Стаття присвячена дослідженню ідейно-естетичних засад вісниківства на основі поезії І. Колоса, яка представлена в націоналістичному журналі “Пробоем” (1933-1943).

Ключові слова: вісниківство, націоналізм, Пробоем, національна ідентичність, волонтаризм.

Роль Л. В. ПОЭТИЧЕСКОЕ СЛОВО И. КОЛОСА НА СТРАНИЦАХ ЖУРНАЛА “ПРОБОЕМ” / Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко, Украина.

Статья посвящена исследованию идейно-эстетических принципов висниквства на основе поэзии И. Колоса, которая представлена в националистическом журнале “Пробоем” (1933-1943).

Ключевые слова: висниквство, национализм, Пробоем, национальная идентичность, волонтаризм.

Role L. V. POETIC WORDS OF IVANKOLOS ON THE MAGAZINE “PROBOYEM” / Drohobych National Pedagogical University named after Ivan Franko, Ukraine.

Article is devoted to the ideological and aesthetic foundations visnykivstva based on the poetry Ivan Kolos, which is represented in the nationalist journal “breakdown” (1933-1943).

Key words: visnykivstvo, nationalism, Proboiem, national identity, voluntarism.

Журнал “Пробоем” (1933-1943) – непересічне явище в історії української літератури та культури загалом, котре відіграло надзвичайно важливу роль у процесі розвитку української культури та українського державотворення. Упродовж свого існування часопис витримав найсильніші удари ворогів українського народу, наклепи та доноси лжепатріотів лише тому, що проголошував вічну ідею українського націоналізму, дописувачі журналу – пробоевики – силою написаного слова намагалися змінити поняття “український народ” з його материнським жіночим началом на “українську націю” з чоловічим началом – активним, організаційним, якому властиве відчуття цивілізаційних змін. Впевнено можна сказати, що самі пробоевики були “народом у стані нації”, тобто самоорганізована дієва команда, котра мала своїх і духовних (Т. Шевченко, Д. Донцов), і національних (С. Петлюра, Є. Коновалець) провідників. Пробоевики писали свої вірші, переслідуючи одну мету – вкоренити у свідомість рідного народу гасло “Україна або смерть”, повернути собі подібних до віри у свого національного бога, виховати характер нації переможниці, а не нації переможеної, оскільки усвідомлювали, що збудувати незалежну державу неможливо без національно свідомих громадян. Поетично-патріотичне слово було потужною зброєю в боротьбі за українську державність під час Другої світової війни. Саме тому в пробоевицькій вісниківській закарпатській поезії цього періоду немає місця покорі ворогам, вимальовуванню утопічних картин “світлого майбутнього”, миру за рахунок власних інтересів, власної свободи і т. ін., а журнал “Пробоем” став трибуною не